

Kulturhistorisk förstudie

Väg 155 delen Västra Hisingen-Öckerö

Torslanda och Öckerö socken
Göteborgs och Öckerö kommun

Rapport 2000:21

Jan Ottander och Johan Wigforss

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

Kulturhistorisk förstudie

Väg 155
Delen Västra Hisingen-Öckerö

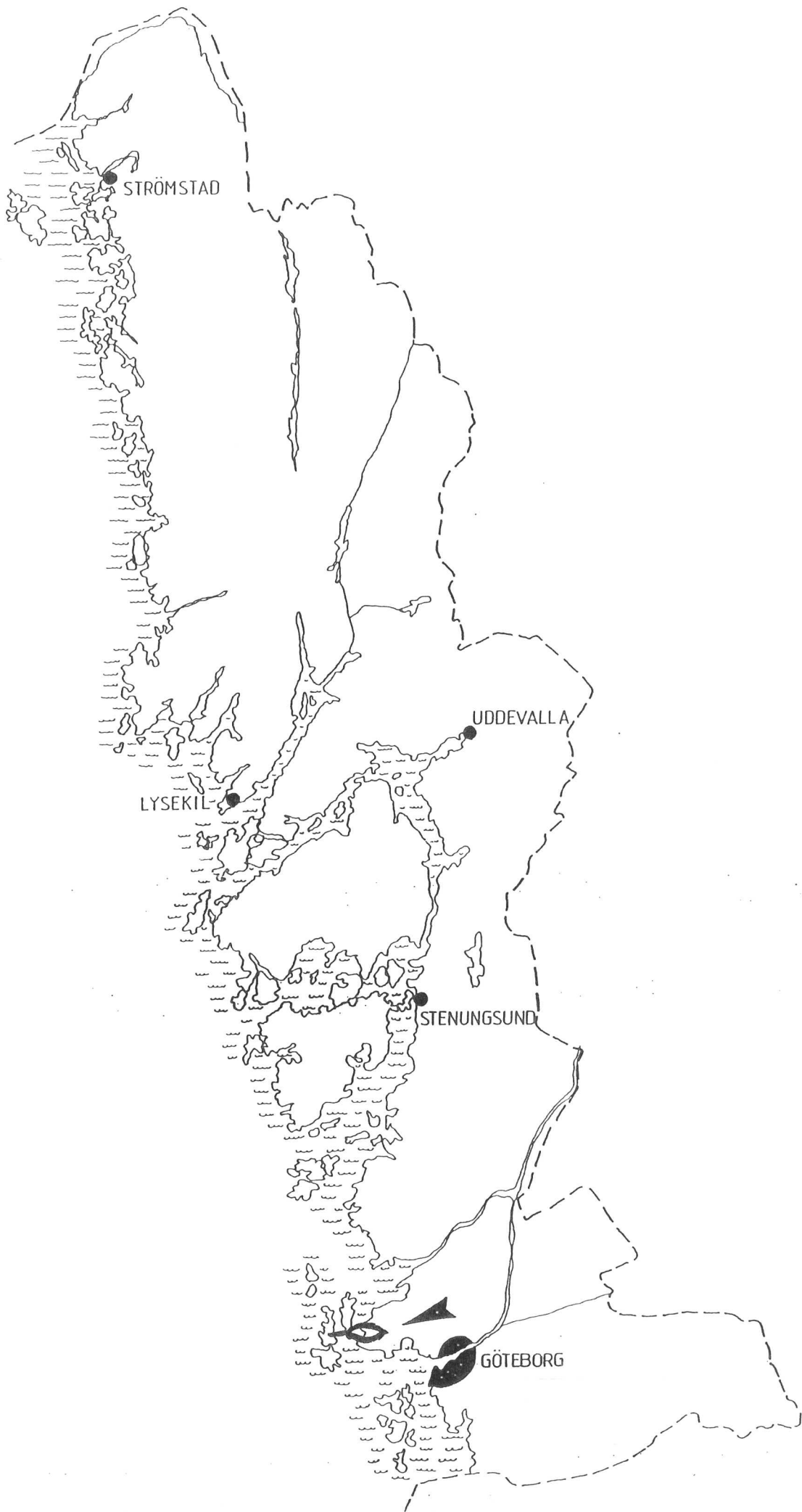
Torslanda och Öckerö socken
Göteborgs och Öckerö kommun

*Ur allmänt kartmaterial
från lantmäteriet
medgivande 90.80.12.*

*Göteborgs Stadsmuseum och Bohusläns museum 2000:21
Johan Wigforss och Jan Ottander*

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

Bakgrund	3
Syfte.....	3
Metodval.....	4
Landskapet.....	4
Kulturmiljön	4
Kulturlandskapets utveckling.....	5
Konsekvensanalys	6
Kulturhistorisk bedömning av fornlämningsmiljöerna	14
Kommentar till fornlämningsredovisningen	15
Fornlämningsredovisning ”korridor Hästevik”	16
Fornlämningsredovisning ”korridor Hjuvik”	24
Kulturhistoriskt värdefulla gårdar	28
Sammanfattande konsekvensbeskrivning	29
Sammanfattande slutsats	30
Källor och litteratur.....	31
Administrativa uppgifter.....	31
<i>Bilaga:</i>	32

Bakgrund

Med anledning av vägutredning med tillhörande MKB för väg 155, delen Västra Hisingen-Öckerö kommun, har Göteborgs Stadsmuseum och Bohusläns museum genomfört en kulturhistorisk förstudie, avsedd att ingå i Vägverkets miljökonsekvensbeskrivning. Denna förstudie ersätter, beträffande fornlämningar och kulturlandskap, den redovisning och konsekvensanalys som Vägverket presenterat. Beträffande avsnittet om kulturhistoriskt värdefulla gårdar, utgör detta ett komplement till den i MKB'n genomförda analysen.

De aktuella alternativen i vägutredningen har varit följande:

- Utökad färjetrafik mellan öarna och Lilla Varholmen med ombyggnad av väg 155.
- Bro – alternativ Hjuviksvägen med nya broar mellan Öckerö, Björkö och Lilla Varholmen samt ombyggnad av väg 155.
- Bro – alternativ Hästevik med nya broar mellan Öckerö, Björkö och Hästevik samt ny väg mot Almhult.

Vägutredningen berör följaktligen två skilda korridorer genom landskapet varav den södra, vilken följer längs nuvarande v. 155, benämns ”korridor Hjuvik” och den norra, mellan Hästevik och Almhult benämns ”korridor Hästevik”.

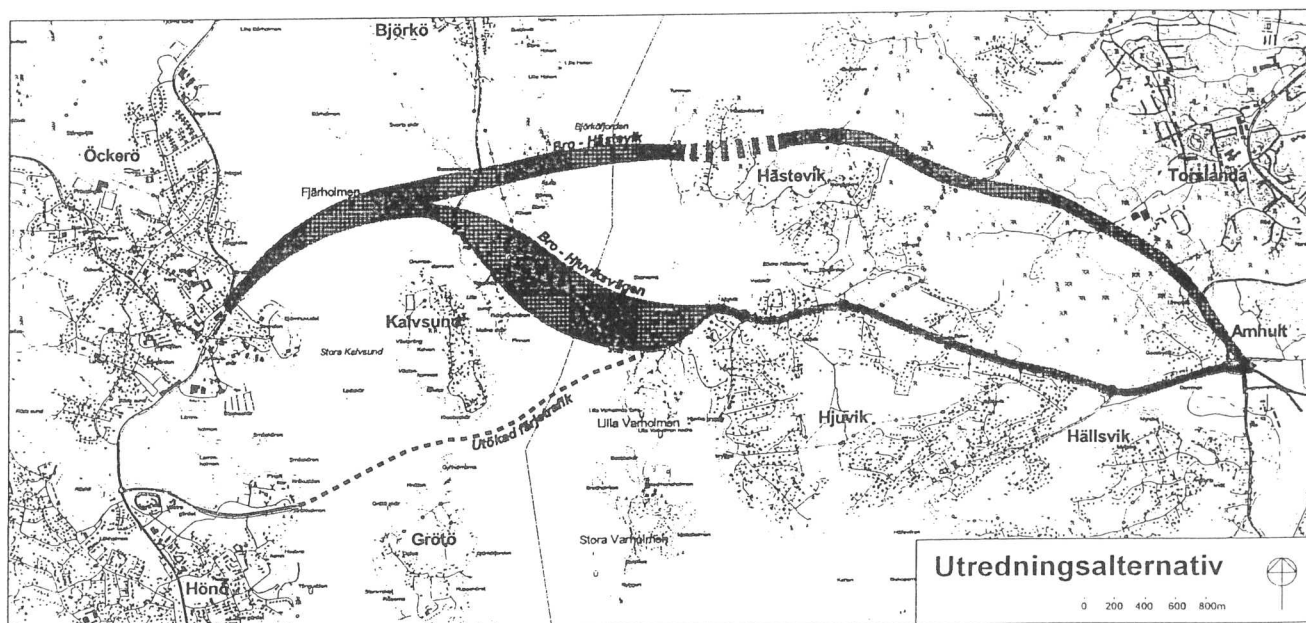

Fig.1 Översikt över de studerade vägkorridorerna.

Syfte

Den kulturhistoriska förstudien syftar till att ge en översiktlig bild av kulturvärdena inom de omgivningar som kommer att beröras vid eventuellt vägarbete samt identifiera möjliga effekter av genomförandet inom de olika huvudalternativen.

Metodval

Undersökningen är baserad på dels byråmässiga studier av kartmaterial, register och övrig relevant litteratur och dels på resultatet av den arkeologiska utredningen längs de aktuella korridorerna som föregått detta arbete. Som komplement till detta har även gjorts okulära besiktningar i fält.

I princip har enskilda fornlämningar och kulturmiljöer som hamnat inom, eller i nära anslutning till, de respektive huvudalternativen medtagits. I flera fall är enskilda fornlämningars exakta utbredning osäker och i dylika fall har på vissa ställen ett större område i anslutning till korridoren studerats (Jfr Kulturmiljölagen Kap.2 §2).

För vissa fornlämningskategorier, såsom gravar, boplatser och fornborgar, är det också betydelsefullt att studera dessa utifrån ett bredare sammanhang, såväl rumsligt, geografiskt, kronologiskt som vetenskapligt. Därigenom kan sambanden mellan fornlämningar göras begripliga och konsekvenserna för eventuell exploatering studeras utifrån ett större och mera långsiktigt perspektiv.

Landskapet

Landskapet står i ständig förändring. Landhöjningen, som startade efter istidens slut, har förändrat det som en gång var ett skärgårdslandskap till det som idag är Hisingen.

Fluktuationer i klimat samt människans verksamheter i området är andra faktorer som under hela vår förhistoria varit starkt bidragande till att omforma miljön. Idag är det främst den mänskliga påverkan som snabbast omdanar landskapet, vilket kanske tydligast yttrar sig i att tidigare hävdade marker nu växer igen samt genom olika former av storskalig exploatering. Naturgeografin, som det ser ut idag, karaktäriseras på Hisingen av ett sprickdalslandskap i väster med kala berg, sönderskuret av ställvis branta dalgångar. Det största sammanhängande hållmarkspartiet ligger inom den norra korridorens mellersta parti. Vegetationen i de mellanliggande våtmarkerna domineras där av ljung och inom vissa mera skyddade områden växer låga ekskogar. Öster om denna naturmark följer korridoren längs en sydöst-nordvästligt gående dalgång som delvis är skogsbeväxt och delvis är brukad eller använd som betesmark. Den norra korridorens västra del domineras av ett högt och stort bergsparti, vilket till dess övre delar idag är bebyggt.

Den södra korridoren längs väg 155 följer en öst-västlig dalgång, vilken kantas av högre bergspartier i norr och söder. Vid övergången till den lågt liggande slättmarken i väster finns ett mindre område med tidigare brukad mark inom vilket ytterligare exploatering med bostäder planeras. Väster därom ansluter vägen till bebyggelsen i Hjuvik och färjeläget på Lilla Varholmen.

Södra delen av Björkö består huvudsakligen av kala hållmarker med bitvis kuperad terräng. I korridorens norra del ligger Björkemossen, vilken tidigare delvis varit nyttjad till torvtäckt. På Öckerö ansluter bron till befintligt färjeläge.

Kulturmiljön

En kulturmiljö är en kulturhistoriskt värdefull plats eller område som särskilt tydligt åskådliggör traktens historia. Förändringar är en förutsättning för en levande kulturmiljö. Frågan är hur mycket och hur snabbt de påverkar och ingriper i denna. En sådan kulturmiljö måste dock förändras med särskilt stor hänsyn till allt det som är utpekat som bevaransvärt.

Fysisk påverkan kan vara direkt förstörelse och direkt intrång i exempelvis en enskild lämning, miljö eller byggnad. *Indirekt påverkan* kan vara en s k barriäreffekt vilket skär av viktiga kulturhistoriska samband eller fragmenterar strukturer och områden. Andra exempel kan vara luftföroreningar som gradvis förstör kulturvärdena, eller buller i miljöer och landskap där tystnad är en viktig kvalitet för upplevelse och förståelse av kulturvärdet. För att skapa förståelse för de enskilda lämningarna måste *sambanden* mellan lämningar och mellan lämningar och den omgivande miljön vara läsbar.

Kulturlandskapets utveckling

Fornlämningarna

Området uppvisar spår av mänsklig aktivitet från äldre stenåldern fram till idag.

Från stenåldern domineras fornlämningsbilden av boplatser. Dessa fornlämningar är ofta högt belägna, vilket hänger samman med strandlinjeförskjutningen i området. De platser man valde att bosätta sig på låg, åtminstone under äldre stenåldern, ofta i anslutning till den dåvarande stranden på lättdränerade sluttningar av sand eller grus. Dessutom har i alla tider närheten till sötvatten i form av en bäck eller sjö varit en förutsättning för ett bra boplatsläge. Under perioder av den yngre stenåldern förändras bosättningsmönstret i samband med ändrad ekonomi i form av jordbruk och boskapsskötsel. Många av de, under äldre tider strandnära boplatslägena, kom då att återupptas som val av boplatser på lättodlade sandjordar och vindskyddade lägen.

Antalet boplatser med fynd av stenålderskaraktär är dominerande inom de studerade områdena och vissa terrängavsnitt uppvisar en synnerligen hög koncentration boplatser, såsom korridor Hästeviks östra delar samt området öster om Hästeviksberget.

Bronsålderns lämningar domineras av gravar i form av rösen och stensättningar, vilka vanligen anlagts på väl exponerade platser såsom bergskrön eller liknande. Majoriteten av dessa återfinns idag på de mera höglänta bergspartierna i områdets mellersta delar.

Från järnåldern finns få kända spår även om de ovan nämnda stensättningarna mycket väl kan härröra från järnålders äldsta fas. Möjligen kan också vissa av de kända boplatser som uppvisar keramik indikera på bosättning från brons- eller järnålder. Likaså är fornborgen ”Tors slott”, belägen norr om Hjuviksvägen, en fornlämningstyp som kan hänföras till brons- eller järnålder, vilket i så fall indikerar att bosättningar funnits i dess närhet. De många rösen i anslutning till fornborgen talar för att den kan varit uppförd redan under bronsålder, men att den sedan troligen nyttjats även under senare skeden av förhistorien. Fornborgars funktion är en inte helt klarlagd fråga men en vanlig tolkning är att de har varit en tillflyktsort för befolkningen i samband med orostider.

By/gårdstomter är en fornlämningskategori med äldre bebyggelselägen, vilka inte sällan, genom skriftliga källor kan hänföras ner till medeltid. Dess markerade läge, enligt ekonomiska kartan, utgår från dess äldsta kända läge enligt historiska kartor. Den ursprungliga placeringen är dock ofta mycket osäker då gårdarna under århundradena kan ha flyttat runt inom ett större område.

Från historisk tid domineras de kustnära fornlämningarna av tomtningar och ristningar, vilka kopplas samman med aktiviteter knutna till perioder av sillfiske.

Konsekvensanalys

Kapitlet avser att belysa de konsekvenser en väg skulle kunna medföra på kulturmiljön inom respektive korridor. Då de två alternativa sträckningarna går igenom olika landskapsavsnitt, med skilda typer av lämningar, har beskrivningen av respektive korridor indelats områdesvis där vardera terrängavsnitt givits en sammanfattande konsekvensanalys. Indelningen av områden har gjorts från öster till väster och belyser först korridor Hästevik (område 1-4) och därefter korridor Hjuvik (område 5-7). För en mera utförlig beskrivning av de enskilda fornlämningarna som kan komma att beröras vid en eventuell vägdragning hänvisas till kapitel "Fornlämningsredovisning".

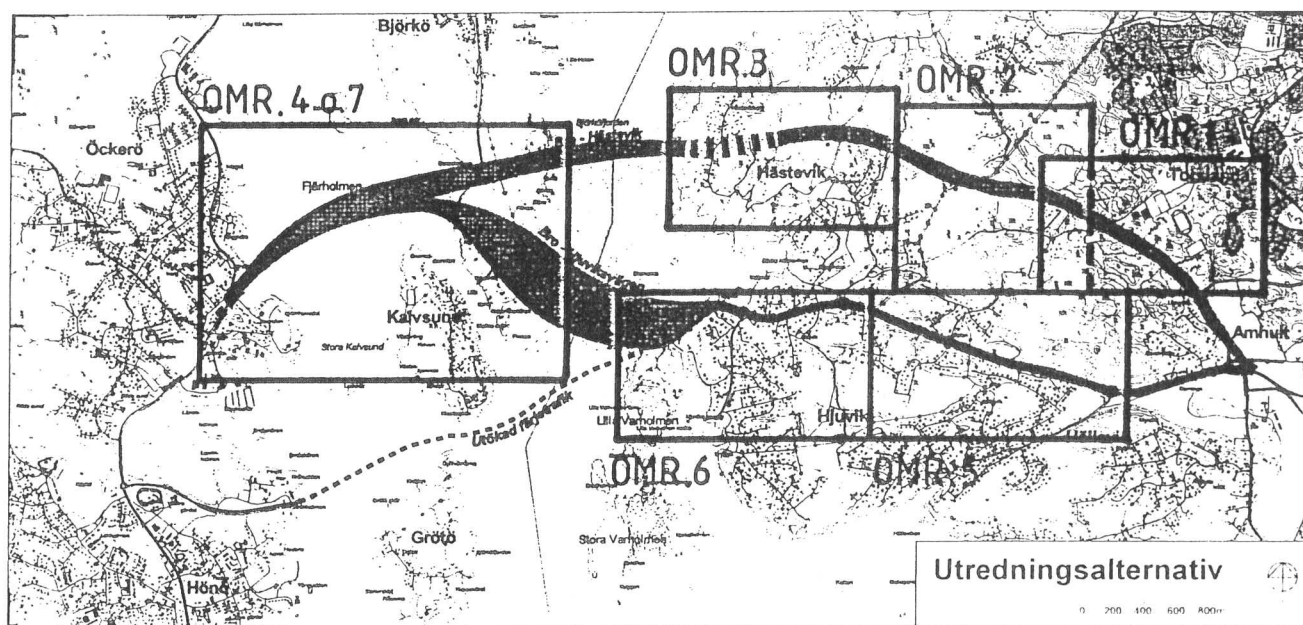

Fig. 2 Översikt över områdesindelning av respektive korridor.

Område 1. Korridor Hästevik – östra delen

Korridoren följer till stora delar en dalgång som är orienterad i nordväst-sydöstlig riktning från Galgebacken i öster till dess att sträckningen möter hållmarksområdet i väster. Området runt Galgebacken är idag skogsbevuxet och har åtminstone under historisk tid inte varit brukad som åkermark. Väster om Galgebacken följer korridoren dalgångens sträckning, vilket idag främst är nyttjad som betesmark, vilket upprätthållit det öppna landskapet. Dalgångens västra del är beväxt med tall, en och tät buskvegetation och är till sina delar mycket svårframkomlig. Här dominerar sandjordar som inom vissa delar är skalförande. Fornlämningsskildern i området visar på ett bosättningsmönster med kontinuitet från äldsta stenålder fram till idag. Före den arkeologiska utredning fanns nio kända boplatser i eller i direkt anslutning till korridoren och i samband med denna framkom ytterligare tre platser med boplatssindikerande material.

På höjdryggarna runt dalgången finns ett flertal gravar i form av rösen och stensättningar. Den mycket höga koncentrationen av boplatser längs dalgången, kantad av gravar på höjdlägen, skapar en miljö av mycket högt bevarandevärde, såväl ur ett kulturhistoriskt, vetenskapligt som pedagogiskt perspektiv. Området är till stor del också skonat från exploatering samt hyser ett bitvis öppet landskap, vilket lyfter fram områdets karaktär och förutsättningar för bosättning under förhistorisk tid. Vissa enskilda lämningar har dessutom ett extra högt vetenskapligt värde beroende på att de ligger inom ovanliga terränglägen, obrukad mark eller i skalförande jordlager– se beskrivning under kapitel "Fornlämningsredovisning".

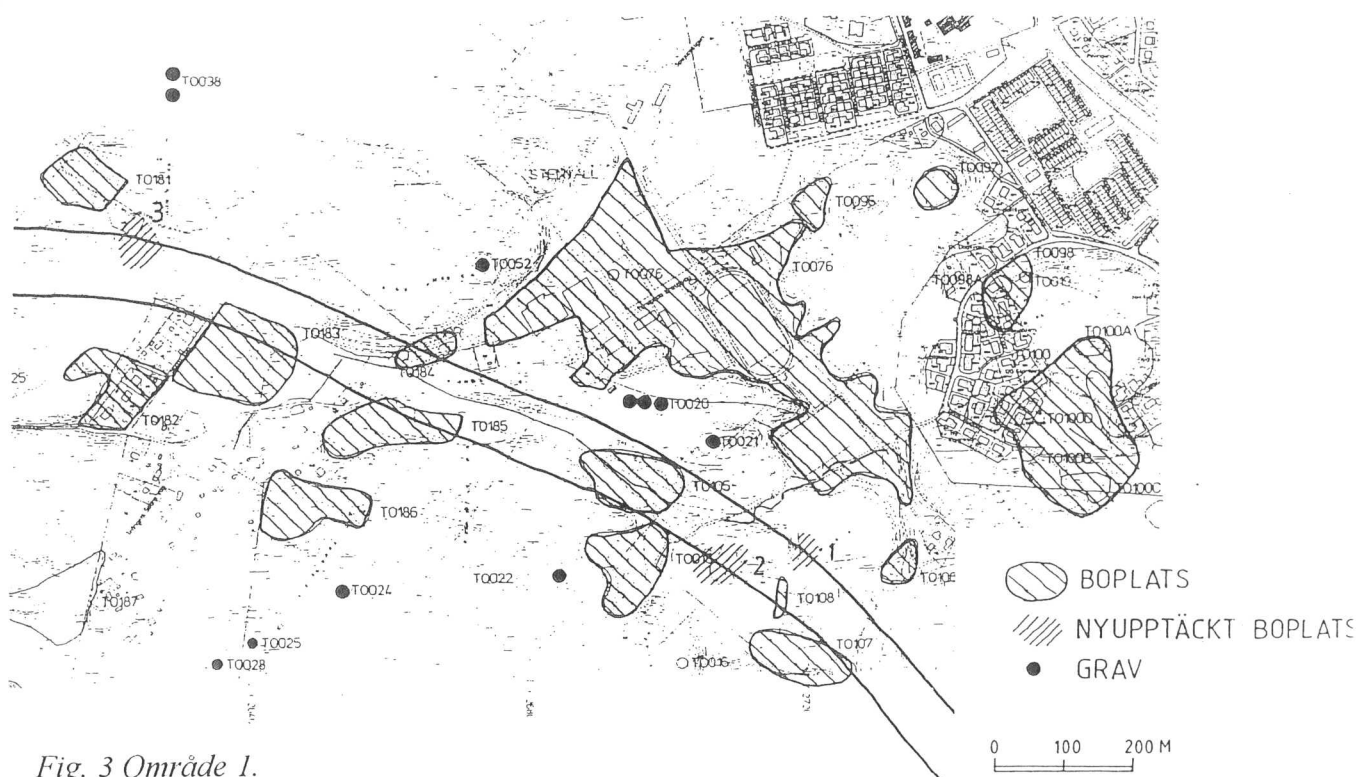

Fig. 3 Område 1.

Konsekvenser

Att anlägga en ny väg inom detta landskapsavsnitt skulle innebära ett synnerligen allvarligt intrång i ett till stora delar tidigare oexploaterat landskapsavsnitt, med en ovanligt hög koncentration av fornlämningar. Förutom att förstöra enskilda objekten, varav flera är av högt vetenskapligt värde, skulle en vägdragning för all framtid bryta sambanden mellan de kvarvarande lämningarna och miljön som helhet skulle förlora sina höga kulturhistoriska värden. Landskapet skulle även förändras påtagligt ur både ett visuellt och audiellt hänseende, vilket på ett negativt sätt skulle påverka upplevelsen av de kvarvarande lämningarna i området. Detta resulterar i att förståelsen för dalgångens utnyttjande under förhistorisk tid går förlorad. Då både kontinuiteten i bosättningarna samt koncentrationen av fornlämningar är unik regionalt sett, är konsekvenserna av en väg genom dalgången att betrakta förödande för kulturmiljövärden.

Korridor Hästevik – mellersta delen

Korridoren viker av åt väster från tidigare nämnd dalgång och passerar över ett hållmarksområde med mindre våtmarker insprängda mellan höjdryggarna.

Fornlämningsbilderna domineras av gravar i form av stensättningar, vilka ofta ligger på exponerade platser i terrängen. Några avviker dock genom mer undanskymda terränglägen, såsom; To 30 och To 27, vilka båda ligger inom korridoren.

Sammantaget speglar fornlämningarna i området ett utnyttjande av hållmarken som i första hand gravplats, vilket är typiskt för det begravningsmönster vi känner till från bronsålder och äldsta järnålder.

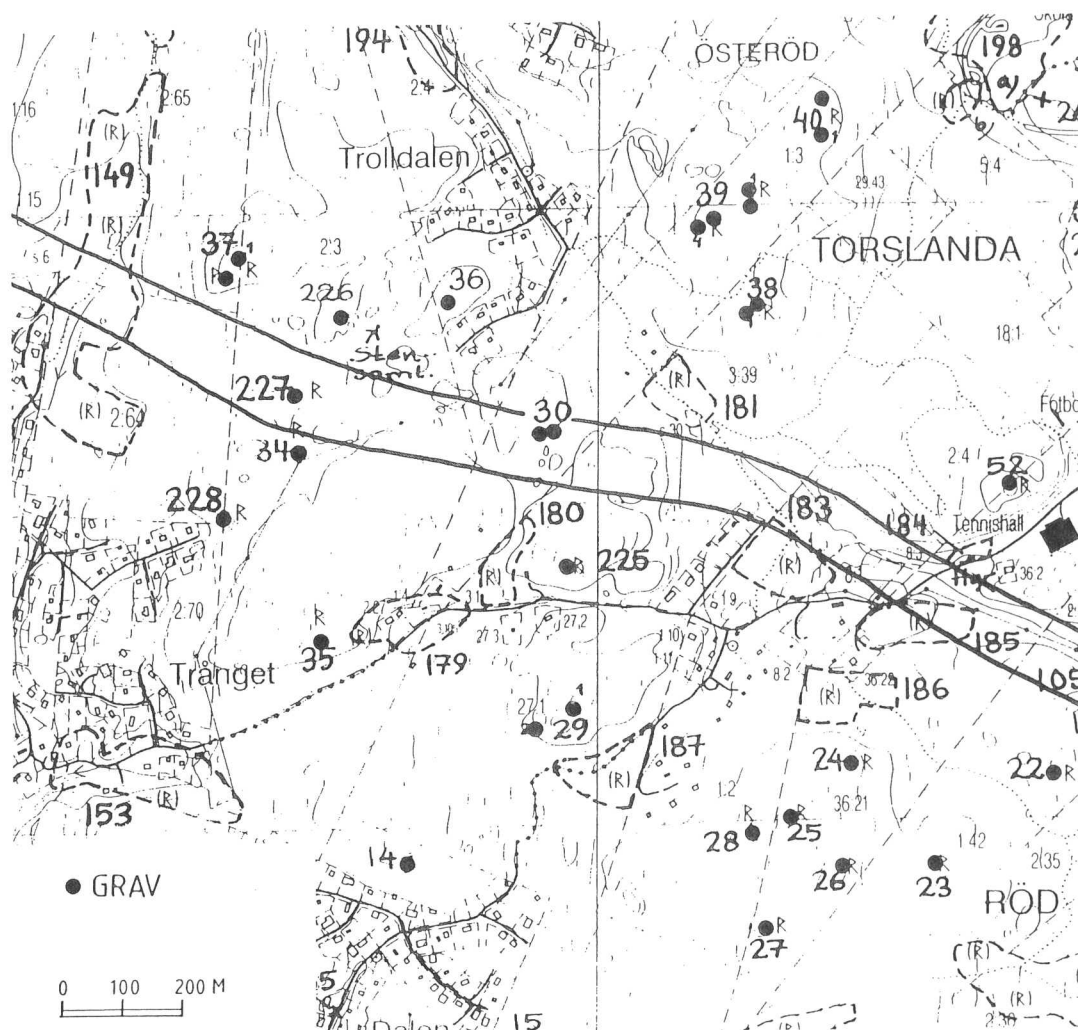

Fig.4
Område 2.

Konsekvenser

Korridoren kommer i fysisk konflikt med tre kända stensättningar och kommer indirekt att beröra ett flertal kända gravar. Förutom förstörelsen av enskilda lämningar kommer vägen att skapa en barriär mellan de kvarvarande gravarna norr och söder om korridoren. Dessutom skulle en tänkt exploatering radikalt förändra upplevelsen av det öppna och blottade landskapet, genom den påverkan vägen skulle medföra både visuellt och inte minst genom buller från trafiken. Härigenom kommer kulturhistoriska sambanden mellan lämningarna att gå förlorade och ett tidigare helt oexploaterat område att berövas sin ursprungliga och oförstörda karaktär.

Korridor Hästevik – västra delen

Väster om hållmarksområdet passerar korridoren över ett terrängavsnitt med sprickdalar som orienterar sig i närmast nord-sydlig riktning. Naturgeografin har skapat goda lägen för bosättning och området hyser ett flertal kända fornlämningar i form boplatser. Före den arkeologiska utredning fanns fyra kända boplatser i eller i direkt anslutning till korridoren och i samband med denna framkom ytterligare tre platser med boplatserindikerande material. I väster passerar korridoren Hästeviksberget genom en tunnel. På Hästeviksbergets krön i väster finns två kända gravar, ett röse respektive en stensättning och vid bergets fot nära vattnet ligger lämningarna av minst en tomtning.

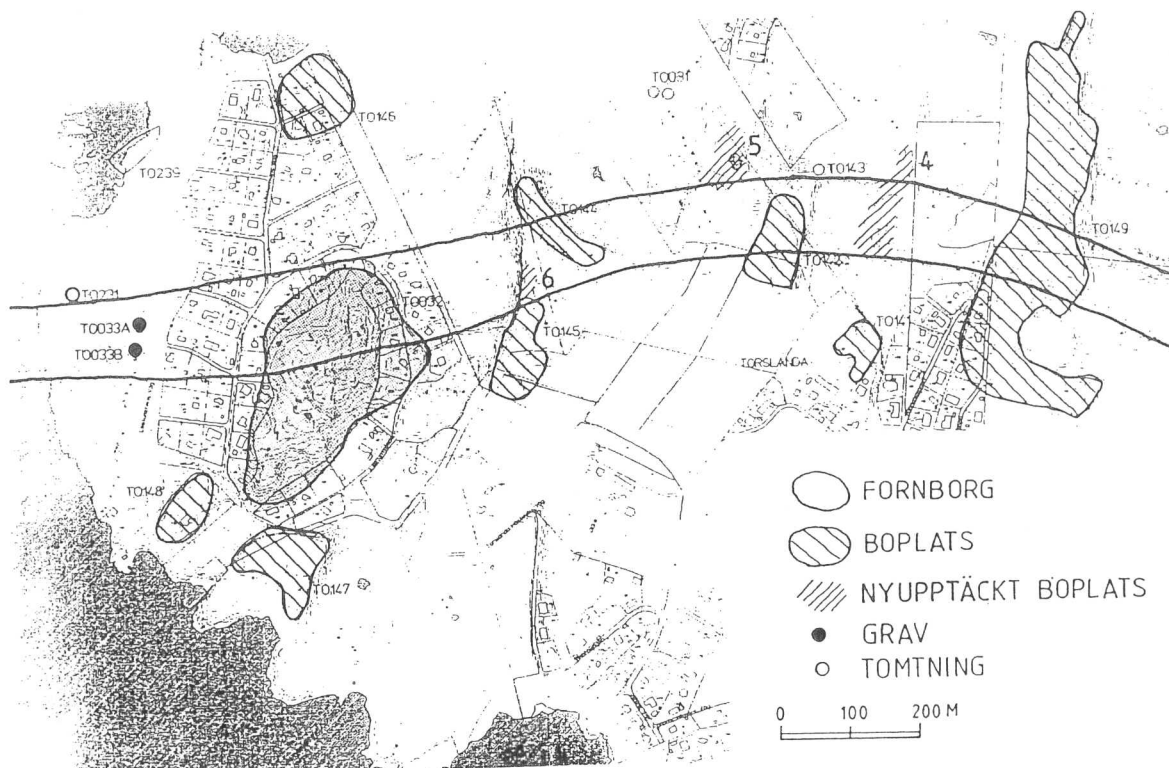

Fig. 5 Område 3.

Konsekvenser

En väg genom detta landskapsavsnitt skulle innebära ett stort intrång i en mycket fornlämningsrik miljö, vilket skulle resultera i att majoriteten av de lämningar som ligger väster om hållmarksområdet helt, eller delvis, förstörs.

Landskapet i denna del är idag dessutom förhållandevis ostört från senare tider exploatering, vilket tillsammans med områdets kuperade terräng förhöjer upplevelsen av fornlämningarna. Härigenom skapas goda förutsättningar för förståelsen av hur landskapet utnyttjats under förhistorisk tid, vilket förstärker områdets kulturhistoriska värde. En ny väg skulle därför, förutom att förstöra enskilda objekt, för all framtid förstöra de höga kulturhistoriska värden området besitter. Flera av dessa platserna är även av stort vetenskapligt intresse och är därmed extra skyddsvärda. Här kan nämnas boplatser To 144 med skalsand i jordlagren samt en nyupptäckt fornlämning (nr 6) vid östra tunnelmynningen - se kapitel Fornlämningsredovisning.

Vid den västra tunnelmynningen kommer det magnifika läget kring de två kända gravarna att förändras påtagligt även om fornlämningarna ej berörs fysiskt av ingreppet.

Korridor Hästevik – Björkö-Öckerö

Öarna förbinds via bro mellan Hästevik – Björkö och Björkö – Öckerö. På Björkö ligger korridoren inom en låglänt öst-västgående dalgång. Inga fornlämningar är kända inom, eller i omedelbar anslutning till korridoren och av kulturhistoriska lämningar berörs ett par husgrunder i västra delen av ön samt en stenmur i ovan nämnda dalgång. På Öckerö ansluter bron vid befintligt färjeläge.

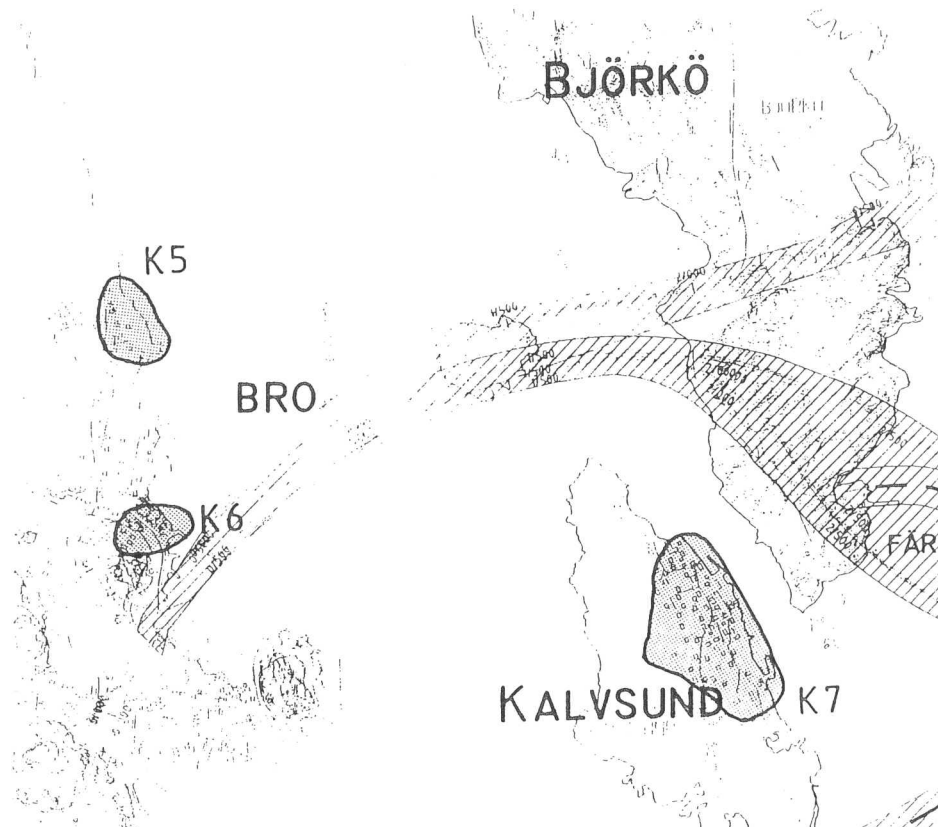

Fig. 6 Område 4.

Konsekvenser

Inga fornlämningar ligger inom eller i nära anslutning till korridoren. För konsekvenser avseende de uttagna bebyggelsemiljöerna K5 och K6, hänvisas till den bedömning som redovisats i MKB till vägutredning. Konsekvenserna för bebyggelsen vid Kalvsund (K7) bedöms som lindrigare för korridor Hästevik än för korridor Hjuvik, mot bakgrund av längre avstånd mellan kulturmiljön och bron, vilket påverkar både det visuella intrånget samt effekterna av buller från trafiken.

Fig. 8 Område 6.

Konsekvenser (västra delen)

De tidigare ingrepp som gjorts i samband med vägdragningen har förmodligen skadat alla de områden där förhistoriska fynd gjorts. Merparten av platserna har registrerats som fyndplatser (med ibland osäkert läge) undantaget boplats To 136 i sträckans östra del. Även om det vetenskapliga värdet kan vara högt på enskilda lokaler har den omkringliggande miljön samt den skada vägen eller bybyggelsen redan åsamkat platserna, medfört att konsekvenserna med en ny väg får betraktas som små ur ett kulturhistoriskt perspektiv.

Korridor Hjuvik – Björkö-Öckerö

Öarna förbinds via bro mellan Lilla Varholmen – Björkö och Björkö – Öckerö. På Björkö passerar korridoren i nordväst-sydöstlig riktning nära öns sydspets. Hällmark dominerar i terrängen som bitvis är ganska kuperad. I korridorens norra del ligger Björkemossen, vilken delvis varit nyttjad till torvtäckt. Inga fornlämningar är kända inom korridoren men på öns sydspets samt på den intilliggande Florentinskären har enligt äldre kartmaterial varit en plats för trankokeri. Området är idag dock till största delen bebyggt och inga synliga spår finns efter verksamheten.

På Öckerö ansluter bron vid befintligt färjeläge.

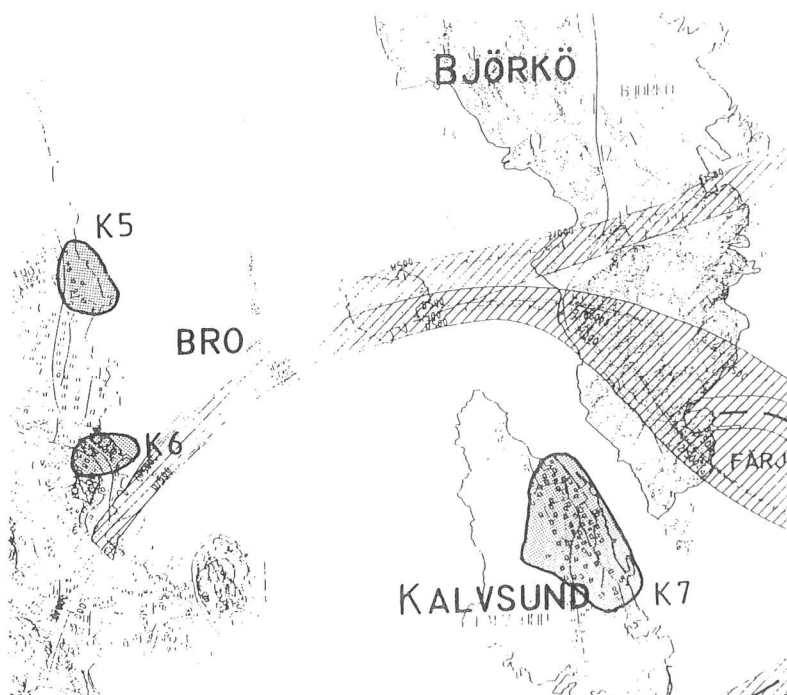

Fig. 9 Område 7

Konsekvenser

De negativa konsekvenserna av en bro förbi Björkö begränsas till den påverkan detta skulle innebära för samhället vid Kalvsund, där bebyggelsen ligger vänd mot det tilltänkta brofästet på Björkö's sydspets. Bron kommer att dominera blickfånget och buller från trafiken kommer märkbart att förändra upplevelsen av det lilla kustsamhället. Påverkan på samhället bedöms därför som stor trots att förslaget inte fysiskt berör miljön. För de uttagna miljöerna K5 Udden och K6 Bratten hänvisas till den bedömning som redovisats i MKB till vägutredning.

Kulturhistorisk bedömning av fornlämningsmiljöerna

Det är omöjligt att med nuvarande kunskapsunderlag bedöma vilken påverkan de olika vägalternativen kan få för varje fornlämning för sig. För de olika fornlämningarna kan bara anges huruvida de påverkas eller ej, och där en kulturhistorisk bedömning måste anses som mycket preliminär innan förundersökningar gjorts. För att göra en gradering av den påverkan som kan bli för boplatssområdena och fyndplatserna fordras att förundersökningar görs. Det är först efter utförda förundersökningar som det är möjligt att fastställa platsernas begränsning, fyndintensitet, förekomst av kulturlager, anläggningar och lagerförhållanden e t c. Syftet med en förundersökning är just att ta reda på dessa saker. Som exempel kan nämnas att frågan huruvida en boplatss varit strandbunden ofta inte alls går att svara på innan en förundersökning gjorts. Först när de nämnda faktauppgifterna finns kan man göra en vetenskaplig värdering av respektive boplatssområde/fyndplats.

I samband med fornlämningsredovisningen görs bedömningen huruvida de olika fornlämningarna berörs och vilka som bedömts kräva förundersökning. I och med att endast en preliminär vetenskaplig bedömning går att göra med nuvarande kunskapsunderlag är det heller inte möjligt att diskutera en annorlunda sträckning för ”korridor Hästevik”. Sådant förslag till justeringar av vägsträckan måste alltså anstå till dess att förundersökningar utförts.

Ingen av de boplatssområden/fyndplatser som berörs av ”korridor Hästevik” har förundersökts utom en villafastighet på To 149. För alternativet nuvarande Hjuviksvägen har flera villafastigheter på några boplatssområden förundersökts men ingen fornlämning har blivit helt förundersökt. I bilagan där varje fornlämning redovisats har angetts eventuella tidigare undersökningar.

Nedan görs ett försök att så långt det går precisera konsekvenserna på fornlämningsmiljöerna för de båda huvudalternativen. Därvid är det möjligt att göra en gruppering av platserna utifrån deras terrängläge. Den grupperingen görs tillsvidare utan hänsyn till t.ex. datering och kulturgruppstillhörighet.

Boplatsserna/fyndplatsserna kan grovt sett indelas i följande grupper utifrån terrängläge.

- 1) Läge i en av berg skyddad dalgång. Ofta har marken varit odlad. Detta är det, utan all jämförelse, vanligaste läget för de boplatsser som varit strandbundna.
Typiska exempel för denna grupp är: To 105, 142, 144 och 145
- 2) Läge i mer öppen terräng ofta i anslutning till vattendrag eller våtmark. Detta är ett avsevärt mer sällsynt läge. Platser med detta läge har inte lika ofta varit åkermark vilket innebär att de är bättre bevarade och därmed har ett större vetenskapligt värde.
Typiska exempel för denna grupp är: To 108, Ny boplatss 2 och Ny boplatss 5 samt To 149.
- 3) Boplatsser i nära anslutning till skalgrusförekomster. Dessa boplatsser har helt andra bevaringsförhållanden, då organiskt material, i första hand ben, kan finnas bevarat. Dessa platsser har ett mycket högt vetenskapligt värde.
Hit räknas: To 18, eventuellt Ny boplatss 3 och To 144.
- 4) Boplatss belägen i grotta eller under klippöverhäng. Denna typ är i det närmaste unik och och därmed av extra stort vetenskapligt värde.
Hit räknas ”ny boplatss nr 6”

Kommentar till fornlämningsredovisningen

Det är viktigt att notera att fornlämningsområdena så som de redovisas på ekonomiska kartans svartryck i skala 1:10 000 eller kommunens kartor i skala 1:4000 är att uppfatta som ungefärliga. De är markeringar för det område inom vilket det finns indikationer och anger boplatssområdenas *förmodade* utsträckning. Boplatsernas egentliga utsträckning kan endast bestämmas efter att en förundersökning gjorts. Förundersökningen kan således behöva göras av ett ganska stort terrängavsnitt runt det markerade området.

Fyndmaterialet består regelmässigt av slagen flinta och redskap eller artefakter av flinta om inte annat anges.

FORNLÄMNINGSREDOVISNING ”korridor Hästevik”

Boplatserna redovisas från öster till väster.

To 109 boplatsoområde

Beskrivning:

Boplatserna är belägna vid den nu avstängda delen av Hjuviksvägen och i det närbelägna villaområdet i en östsluttning i skydd av högt berg. Den påträffades i åker 1933 och låg troligen i den del som sedan blivit väg. Det är alltså oklart om det finns någon del av boplatserna kvar. Den har aldrig varit undersökt.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Boplatserna har ett ganska omfattande och enhetligt fyndmaterial från mellersta delen av yngre stenålder (gropkeramisk kultur) dock utan keramik. Med sitt enhetliga fyndmaterial från yngre stenålder i ett område som annars domineras kraftigt av boplatser från äldre stenålder anses den viktig. Tillsammans med to 133 är den en betydelsefull representant för områdets fångstkulturer, även om det är osäkert om något av boplatserna finns kvar.

Bör förundersökas.

To 107 boplatsoområde

Beskrivning:

Boplatserna är belägna i ett skogsområde som delvis kan ha varit uppodlat. Vid utredningen har påträffats ett fyndrikt område alldeles intill de utfyllnadsmassor av flera meter tjocka lager av lera och sprängsten som finns nordost om korridoren och som nu är en granplantering. Boplatserna kan alltså finnas även under utfyllnaden.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett relativt litet fyndmaterial är tillvarataget. Fynden är ej daterbara. Boplatserna bedöms som viktig med tanke på att delar av den troligen inte varit uppodlade.

Bör förundersökas.

To 108 boplatsoområde

Beskrivning:

Beläget i ett skogsområde intill väg och våtmark. Området har inte varit odlat.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Endast ett litet fyndmaterial har kunnat tillvaratas eftersom området inte varit odlat. Fynden ger därför inget underlag för en datering. Boplatserna bedöms som viktig då den har ett ovanligt läge intill våtmark och eftersom området inte varit odlat.

Bör förundersökas.

Ny boplats 1

Beskrivning:

Belägen i ett område nu bevuxet med lövsly och ungskog. Området har troligen varit odlat tidigare. Ligger i närheten av bäck.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Endast ett litet fyndmaterial har tillvaratagits som ej är daterbart.

Bör förundersökas.

Ny boplats 2

Beskrivning:

Belägen ett skogsområde i ganska flack terräng. Området har ej varit odlat.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

I provgropar och schakt påträffades vid utredningen ett litet fyndmaterial med slagen flinta, bränd lera, keramik samt en skrapa av flinta. Går ännu ej att datera. Bedöms som mycket värdefullt då området inte varit odlat.

Bör förundersökas.

To 18 boplatsområde

Beskrivning:

Belägen i tidigare åker i NO-sluttning ner mot bäck. Åkern benämns Galgbacken. Det finns anledning misstänka skalgrusförekomst i anslutning till boplatsområdet, då den gamla markvägen från boplatsområdet österut har skal som är påfört. Ligger påfallande högt över havet 38 – 44 meter.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett stort fyndmaterial har tillvaratagits vid flera tillfällen av olika samlare alltifrån 1920-talet. En av de fyndrikaste boplatserna där materialet åtminstone representerar äldsta delen av äldre stenålder samt yngre stenålder. På grundval av fyndmaterial och datering kan lokalen vara en av de viktigaste i området i synnerhet om den visar sig ha skalgrus.

Bör förundersökas.

To 105 boplatssområde

Beskrivning:

Belägen i f.d. åker intill och på båda sidor om bäck.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Har ett ganska omfattande insamlat material som tagits tillvara av flera samlare under lång tid. Det insamlade materialet och nivån över havet antyder en datering till sen äldre stenålder. Fynd finns också som antyder bosättning till yngre stenålder. Med tanke på läget intill bäck anses lokalen viktig.

Bör förundersökas.

To 20 osäkra stensättningar

Dessa kommer med all sannolikhet att undersökas i samband med planerad ny skola och tas därför inte upp här)

To 185 boplatssområde

Beskrivning:

Belägen i tidigare åker, nu betesmark. Upptäcktes vid sondering 1968. Ligger i nära anslutning till bäck.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Har ett litet fyndmaterial som innehåller svallat material vilket visar att det bör dateras till äldre stenålder. Ett fynd finns också som indikerar bosättning under sen yngre stenålder vilket i så fall är den enda boplatsten med denna datering och därför har stort vetenskapligt värde.

Bör förundersökas.

To 184 boplatssområde

Beskrivning:

Belägen i f.d. åker samt på fastighet med sommarstuga.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Har ett litet fyndmaterial utan daterande inslag.

Bör förundersökas.

To 183 boplatssområde

Beskrivning:

Belägen i flack terräng nära bäck. Området har delvis varit åker tidigare men är nu igenväxt med skog. På platsen finns skalgrus dokumenterad.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Innehåller förutom slagen flinta ett omfattande keramikmaterial med hundratalet skärvor. Lokalen bedöms som mycket viktig på grund av skalgrusförekomsten och keramiken, varav en del kan vara från yngre stenålder. I fyndmaterialet finns en svallad kärna vilken indikerar en överlagrad del från äldre stenålder.

Bör förundersökas.

Ny boplats nr 3

Beskrivning:

Belägen i ett mycket snårigt område. Vid utredningen påträffades här keramik, en del slagen flinta och ett stolphål. Ligger i nära anslutning till skalgrusförekomst. Boplatsen är svår att avgränsa utan förundersökning. Har möjligen ej varit odlad.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Keramiken antyder en datering till järnålder. En av de få i området med brons- eller järnåldersdatering. Kan ev. utgöra en del av närbelägna To 181. Viktig med tanke på detta och närheten till skalgrus.

Bör förundersökas.

To 181 boplatssområde

Beskrivning:

Ligger i ej odlad område intill bäck i nära anslutning till skalgrus. Kan höra ihop med den nypåträffade boplats nr 3. Området öster om har utnyttjats för skalgrustäkt.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

10-talet bitar bränd lera har tillvaratagits vilket antyder datering till brons- eller järnålder. Viktig med tanke på närheten till skalgrus.

Bör förundersökas.

To 30 osäkra stensättningar, 2 st

Beskrivning:

Stensättningarna har ett lite ovanligt läge och har därför bedömts som osäkra. Eventuellt kan det röra sig om odlingsrösen av utseendet att döma. Någon röjd mark i närheten har emellertid ej iakttagits.

Kulturhistorisk bedömning:

På grund av den osäkra karaktären är dessa mycket svårbedömda. Skulle det vara gravar representerar de brons- eller järnålderslämningarna i området.

Bör förundersökas.

To 227 stensättning

Beskrivning:

Tillhör gruppen oregelbundna stensättningar men har ett lite ovanligt läge och betraktas därför som något osäker.

Kulturhistorisk bedömning:

Om det är en grav, vilket allt tyder på, är det en viktig representant för de gravar från brons- eller äldre järnålder som är karakteristisk för området.

To 149 boplatsområde

Beskrivning:

Den till ytstorleken största boplatsen. Belägen i ett skogbevuxet, delvis sankt parti där åtminstone den norra delen tidigare varit åker.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Innehåller inte ett så stort fyndmaterial med tanke på områdets storlek. Innehåller fynd från både äldre och yngre stenålder vilket visar att det säkert finns spår av flera bosättningar inom det stora området. Boplatsen bedöms som viktig eftersom delar av den troligen inte varit uppodlade.

Bör förundersökas.

Ny boplats 4

Beskrivning:

Ligger i anslutning till bäck i en sydsluttning väl skyddad av berg i ett typiskt boplatsläge. Området nu tallskogsbevuxet och har möjligen ej varit odlat varför det tidigare undgått upptäckt.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Fyndmaterialet är mycket litet och går inte att datera. Nivån över havet tyder dock i första hand på en datering till yngre stenålder. Eventuellt kan den också innehålla spår från mellersta delen av äldre stenålder. Svårbedömd men om området inte varit odlat har den ett stort vetenskapligt värde.

Bör förundersökas.

To 143 boplatssområdeBeskrivning:

Belägen i sydsluttning i trång dalgång, väl begränsad av berg. Tidigare fynduppgifter något osäkra men boplatläget är typiskt varför fyndplatsen bör bedömas som boplat. Kan eventuellt höra samman med den söder därom belägna To 142. Nu belägen i skogsmark.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Innehåller ett ganska rikt och typiskt boplatssmaterial med kärn- och skivyxor vilket ger en datering till äldre stenålder. Om den hör samman med To 142 är den en klassisk lokal som innehåller spår av flera olika bosättningar på olika nivåer. Bedöms därför som viktig ur både vetenskaplig och pedagogisk synpunkt.

To 142 boplatssområdeBeskrivning:

Belägen i sydvästsluttning. Området är nu tämligen igenvuxet men har tidigare utgjort åker. Ligger på låg nivå över havet. Hör eventuellt ihop med To 143. Under alla omständigheter sträcker sig boplatssområdet längre åt norr.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Innehåller fynd från tidig och sen äldre stenålder. En del fynd är svallade vilket tyder på att de är överlagrade. Vissa fynd måste vara nerplöjda. Innehåller också fynd från yngre stenålder. Bedöms som viktig utifrån samma motivering som den ovan beskrivna To 143.

Bör förundersökas.

Ny boplatss 5Beskrivning:

Påträffad vid den arkeologiska utredningen. Belägen intill damm i väl skyddat läge mellan berg. Ligger i svag sydsluttning i skogsmark som inte varit odlad.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett litet fyndmaterial som inte tillåter en datering. Ligger så lågt att den måste vara från yngre stenålder eller senare. Viktig representant för de yngre boplatserna och med tanke på att området inte varit odlat.

Bör förundersökas.

To 144 boplatssområdeBeskrivning:

Belägen i ett smalt pass begränsad av berg. Har tidigare varit åker men är nu igenväxningsmark. Upptäcktes redan 1916. På platsen finns dokumenterad förekomst av skalgrus.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett relativt omfattande fyndmaterial har tillvaratagits med datering till yngre stenålder. Bedöms som mycket viktig med tanke på skalgrusförekomsten.

Bör förundersökas.

Ny boplats 6Beskrivning:

Upptäcktes vid utredningen. Belägen under ett klippöverhäng i väl skyddat läge mellan bergvägg och ett stort klippblock.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett litet fyndmaterial som ej kan dateras. Mycket intressant läge. Denna typ av bosättning är ovanlig och närmast unik och därför mycket viktig ur flera aspekter. Kan ha samband med närliggande boplatser, To 144 och 145, men bör ändå bedömmas för sig.

Bör förundersökas.

To 145 boplatssområdeBeskrivning:

Fyndmaterial plockat i liten åker, nu igenväxt. Boplatserna sträcker sig troligen utanför den gamla åkern och troligen längre åt norr. I övrigt skog.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett icke så litet material. Inga direkt daterbara fynd men en del är svallat och är troligen överlagrat och därmed från mellersta delen av äldre stenålder. Klart senare fynd finns också. Bedöms som relativt viktig

Bör förundersökas.

To 32 stensträng (förmodad fornborg)Beskrivning:

Utgörs idag av små rester av stenvall på östsidan av ett brant väl markerat berg. Stenvallen har tidigare bedömts som del av en fornborgsvall men detta är högst osäkert. Idag mycket svårbedömt område då hela bergsområdet är exploaterat med villabebyggelse.

Kulturhistorisk bedömning:

Då området idag är i det närmaste helt exploaterat har denna lämning ej längre något bevarandevärde. Undersökningar kan knappast ge svar på hur fornlämningen kan ha sett ut då det misstänkta området ligger helt inom exploaterade delar.

Behöver ej förundersökas.

To 33 A och B Röse och stensättningBeskrivning:

Båda anläggningarna är skadade och omplockade. Magnifikt läge med utsikt över hela kusten och skärgården.

Kulturhistorisk bedömning:

Lämningarna står som typiska representanter för de kustbundna rösen och stensättningar som är gravar från bronsåldern. Lämningarna är starkt skadade vilket begränsar deras vetenskapliga värde. Det pedagogiska värdet med det storartade läget och utsikten är desto högre. Fornlämningsområdet berörs av den västra tunnelöppningen som starkt reducerar det upplevelsemässiga värdet.

Behöver ej förundersökas.

To 231 tomtningar, 2 st

Beskrivning:

En rektangulär och en oval tomtning varav den sistnämnda är osäker. Den sistnämnda kan möjligen vara ett sentida skyttevärn. För att vara en tomtning ligger den ganska högt över havet.

Kulturhistorisk bedömning:

Utgör en viktig representant för en mycket typisk kustlämning som finns rikligt i skärgården men dåligt företrädd på fastlandet. Kopplas allmänt i samband med någon av de stora sillfiskeperioderna under historisk tid. Utifrån nivån, ca 12 meter över havet, kan den teoretiskt vara från förhistorisk tid. I så fall är den ovanlig och representerar ett högt vetenskapligt värde.

Behöver ej förundersökas.

FORNLÄMNINGSPRESENTATION "korridor Hjuvik"

Fornlämningarna redovisas från öster till väster

To 133 boplatssområde

Beskrivning:

Utgör ett stort boplatssområde skyddat av berg i nord och syd. Området är idag nästan helt exploaterat med villabebyggelse med tidigare sommarstugor som byggts om till permanentbostäder. Endast ett fåtal tomter har undersökts arkeologiskt.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Lokalen har utan jämförelse det mest omfattande fyndmaterialet av alla lokaler i de båda korridorerna. Nära nog samtliga perioder av stenålder finns representerat i fyndmaterialet. Till följd av den omfattande exploateringen, mestadels utan arkeologiska undersökningar, har platsen ett begränsat vetenskapligt värde. Kvarvarande oexploaterade delar kan knappast bringa klarhet i de olika bosättningar som ägt rum på boplatzen.

Bör förundersökas

Icke exploaterade delar närmast norr och söder om vägen bör förundersökas.

To 15 fornborg, benämnd Tors slott

Beskrivning:

Belägen på väl avgränsad relativt hög bergshöjd mellan dalgång och sankmark med tydliga stenvallar varav de västra stenvallarna är dubbla. Inga undersökningar är gjorda. Fornborgen är tillsammans med en del gravar i norr upptagen i natur- och kulturvårdsprogrammet för Göteborgs kommun. Anledningen är det höga pedagogiska värdet. Fornborgen är den västligaste av Hisingens fornborgar, undantaget den osäkra fornlämningen To 32.

Kulturhistorisk bedömning:

Fornborgen, som länge varit känd som Tors slott, är den västligaste av fornborgarna på Hisingen och bör ha ett samband med bronsålderslämningarna i området. Den utgör därmed den av Hisingens fornborgar som tydligast bör bedömas höra till bronsåldern. Har ett stort pedagogiskt värde med sina lätt uppfattbara vallar belägna på ett topografiskt tydligt borgberg. Värdet reduceras dock av den närbelägna bebyggelsen i nordväst och nuvarande Hjuviksvägen som skär igenom fornlämningsområdet. Byggs Hjuviksvägen ut påverkas fornlämningen, vars upplevelsevärde då riskerar att minska ytterligare.

Behöver ej förundersökas.

Ny boplats 7

Beskrivning:

Upptäcktes vid den arkeologiska utredningen söder om Hjuviksvägen i ett skogbevuxet parti som troligen ej varit odlat. Utifrån terrängen är det troligt att boplatssområdet även berör området norr om vägen. Området är ej exploaterat utom den del som Hjuviksvägen och tillhörande GC-bana omfattar.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Fyndmaterialet är litet och ej möjligt att datera. Nivån över havet gör det dock troligt att boplatssområdet är från äldre stenålder.

Bör förundersökas.

To 135 boplatssområde

Beskrivning:

Har av riksantikvarieämbetet bedömts som en fyndplats. Har emellertid ett typiskt boplatssläge. Området är i det närmaste helt exploaterat med väg och villabebyggelse. Bör bevakas i samband ytterligare exploatering.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett litet fyndmaterial tillvarataget. En kärnyxa visar att boplatssområdet bör dateras till äldre stenålder.

Bör bevakas under förutsättning att den berörs, vilket är osäkert.

To 136 boplatssområde

Beskrivning:

Av fynduppgifterna att döma belägen såväl norr som söder om Hjuviksvägen. Delar av området har tidigare varit åker. Söder om vägen är området exploaterat med åretruntbostäder där Stadsmuseet gjort förundersökning på en fastighet. Norr om vägen är området skogbevuxet. Är på kartan felaktigt markerad med symbolen för fyndplats, men är enligt Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister upptagen som boplatss på ekonomiska kartan.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett icke obetydligt material har tillvaratagits som delvis kan dateras till äldre stenålder. Jämsides med boplatss 7 kan detta vara den viktigaste av de kvarvarande boplatsserna i ”korridor Hjuvik”

Bör förundersökas.

Området norr om Hjuviksvägen bör förundersökas.

To 137 boplatssområde

Beskrivning:

Belägen i liten sänka mellan berg, alldeles väster om en på 30-talets ekonomiska karta markerad liten åker, sedermera villaträdgård.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett litet fyndmaterial men dock med tydligt inslag daterbart till tidig del av äldre stenålder och därmed vetenskapligt viktig. Tveksamt om det finns kvar parti utanför exploaterat område.

Bör ev förundersökas.

To 10 högljknande lämning

Beskrivning:

I riksantikvarieämbetets fornminnesbeskrivning står att lämningen är borttagen. I området finns dock en ganska tydlig högljknande lämning belägen söder om vägen i ett skogsparti.

Kulturhistorisk bedömning:

Lämningen har inget typiskt gravläge och är därför svårbedömd.

Bör förundersökas.

To 140 boplatsområde

Beskrivning:

Har registrerats som fyndplats då läget är något osäkert utifrån de gamla fynduppgifterna som härrör från 1916. Möjligen kan en mindre oexploaterad del finnas kvar norr om Hjuviksvägen.

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Ett icke obetydligt boplatsmaterial har tillvaratagits som visar att boplatsen härrör från äldre stenålder.

Bör förundersökas.

To 241 fyndplats

Beskrivning:

Fynd tillvarataget i vägkanten. Terrängen möjlig som boplatsläge. Villatädgårdar på ömse sidor om Hjuviksvägen

Fyndmaterial och kulturhistorisk bedömning:

Endast ett fynd, omöjligt att datera, tillvarataget vilket dock kan indikera en boplats. Svårbedömd.

Bör förundersökas.

Kulturhistoriskt värdefulla gårdar

I samband med utbyggnaden av korridor Hjuviksvägen eller korridor Hästevik är det för de kulturhistoriskt värdefulla gårdarna betydelsefullt att så mycket som möjligt av gårdarnas helhetsmiljö skonas. För förståelsen för den historiska utvecklingen är kulturlandskapet oerhört betydelsefullt. Särskilt gäller det Hästevik Nordgårdens två gårdar som har ett högt kulturhistoriskt värde. Kring Hästevik Nordgården finns kulturlandskapet i viss mån kvar. Alternativet korridor Hästevik inkräktar på Hästevik Nordgårdens omgivande marker och bör därför undvikas.

Ur bebyggelsehistorisk synpunkt vore en breddning av Hjuviksvägen åt söder det skonsammaste alternativet. Genom att bredda vägen åt söder skonas man Hästevik Sörgården 2:4. Gården var genom sitt läge vid den gamla vägen mellan Torslanda och öarna betydelsefull som gästgiveri.

En anslutningsväg mellan Tumlehed och något av korridoralternativen skulle få mycket stora konsekvenser för de kulturhistoriskt värdefulla gårdarna. Byvägarna slingrar sig fram till sina gårdar och är inte dimensionerade för stor trafik. Skulle dessa vägar breddas och belastas med ökad trafik äventyras hela gårdsmiljöerna. Kulturvärdena i Tumlehed skulle äventyras och kunna ge stora konsekvenser för gårdarna St Tumlehed 2:64, 2:65 och 2:3. Dessa gårdar är några av få gårdar som finns kvar i ett jordbrukslandskap. Kommer en anslutningsväg mellan Tumlehed och Hjuviksvägen skulle det få stora konsekvenser också för Hästevik Nordgården 1:237-8 och även för Hästevik Nordgården 1:235 som då blir avskurna från sina forna marker.

Sammanfattande konsekvensbeskrivning

Korridor Hästevik

Som ett resultat av dels den arkeologiska utredningen och, dels redovisningen i denna förstudie, ser vi att ”korridor Hästevik” berör ett mycket stort antal fornlämningar. Sålunda berörs sammanlagt 25 fornlämningslokaler (=registernr). Fornlämningarna utgörs av:

- 20 boplatssområden, varav 6 nyupptäckta
- 1 röse och 4 stensättningar
- 1 fornborg (osäker)
- 1 ev. 2 tomtningar

Dessa lämningar ligger utmed en sträcka på endast 3,7 km. Fornlämningstätheten är därmed mycket hög för att inte säga extremt hög. Detta vägalternativ skär således igenom ett av de tätaste fornlämningsområdena i Göteborg.

Området är obrutet när det gäller storskalig exploatering d.v.s. den typ av exploatering som starkt påverkar terrängen och landskapbild. Som vi har sett av den gruppering som tidigare presenterats representerar dessa boplatssområden en mångfald som måste sägas vara enastående för hela Göteborgsområdet. Detta gäller i synnerhet om man ser till tidsperioderna stenålder och i någon mån bronsålder. Liksom jordbruksbygden i Säve med koncentrationen av järnåldersgravfält utgör det viktigaste området för att spegla järnåldersbygden ur såväl vetenskaplig som pedagogisk synvinkel utgör detta Torslandaområde motsvarande värde för hela stenåldern, den längsta av de förhistoriska perioderna. Området från Tumledalen ner till Hjuviksvägen utgör det i särklass viktigaste området för att spegla den mångfald av olika boplatser från både äldre och yngre stenålder och då i synnerhet de fångstlevande kulturerna där havet och skärgården utgjort den miljö som varit grundförutsättningen för utkomsten och överlevnaden. I riksintresseområdet Tumledalen är boplatserna vanligen av gruppen 1 medan andelen boplatser i mer öppen terräng (grupp 2) är relativt hög i området söder om Tumledalen ner till nuvarande Hjuviksvägen. Det senare området kompletterar därmed Tumledalen på ett markant sätt. Det aktuella området söder om Tumledalen är också det område som med all sannolikhet kommer med i samband med att natur- och kulturvårdsprogrammet för Göteborg revideras. Det område som nu återfinns i programmet är alldeles för litet om man menar att övriga delar på sikt kommer att exploateras. Området mellan Tumledalen och Hjuviksvägen anses således utgöra en omistlig del av sten- och bronsålderslandskapet i Göteborg. Samtliga fornlämningar berörda av ”korridor Hästevik” har dessutom undgått exploatering, utom vad gäller den mycket tveksamma fornborgen To 32. Detta förhöjer naturligtvis värdet avsevärt.

Korridor Hjuvik

Detta alternativ berör 9 fornlämningar. Dessa utgörs av:

- 6 boplatssområden varav 1 nyupptäckt
- 1 fyndplats
- 1 osäker hög
- 1 fornborg

Samtliga dessa fornlämningar är starkt påverkade av tidigare exploatering i form av dels befintlig Hjuviksväg, och dels villabebyggelse. Området för själva fornborgen är visserligen inte exploaterat men fornlämningsområdet och omgivningarna är delvis exploaterade. Ingen av fornlämningarna utmed Hjuviksvägen kan således upplevas i ett ursprungligt obrutet landskap. En utbyggnad av befintlig Hjuviksväg medför en del arkeologiska undersökningar

men bedöms ändå utgöra ett väsentligt mindre intrång i de fornlämningsmiljöer som redan är starkt påverkade av exploatering.

Sammanfattande slutsats

Korridor Hästevik uppvisar en mycket hög fornlämningstäthet med en mångfald av boplatzlämningar från främst stenålder. Fornlämningarna i kombination med det till stora delar oexploaterade landskapet skapar därmed ett kulturlandskap av mycket högt bevarandevärde, såväl upplevelsemässigt som vetenskapligt.

En exploatering i form av ny Hjuviksväg enligt förslaget korridor Hästevik kommer därför att innebära en förödande och oåterkallelig inbrytning i ett ur kulturhistorisk synvinkel osedvanligt värdefullt område utan motsvarighet i Göteborgsområdet.

Om detta vägalternativ förverkligas kommer det att medföra arkeologiska undersökningar av en storleksordning som inte nu ens kan uppskattas. Klart står dock att dessa undersökningskostnader kommer att ligga i en storleksordning utan tidigare motstycke i Göteborg.

Korridor Hjuvik går genom ett landskap som redan tidigare är starkt påverkat av exploatering där ingen av fornlämningarna utmed vägen idag kan upplevas i ett ursprungligt obrutet landskap. Därmed har mycket av dalgångens kulturhistoriska värde redan gått förlorat och de enskilda lämningarna minskat i värde såväl vetenskapligt som upplevelsemässigt.

Sammanfattningsvis bedöms korridor Hästevik vara ett förödande förslag, vilket skulle skapa ett oåterkalleligt intrång i en kulturmiljö med mycket höga värden. Ur ett kulturhistoriskt perspektiv görs därmed bedömningen att en breddning och ombyggnad av Hjuviksvägen är det ända tänkbara alternativet längs sträckan Amhult – Öckerö.

Källor och litteratur

Arkiv och magasin tillhörande Göteborgs Stadsmuseums arkeologiska samlingar.
 Fornlämningssmiljöer i Göteborgs och Bohus län. Länsstyrelsen, rapport nr 10. 1984.
 Miljökonsekvensbeskrivning, koncept november 1999. Väg 155 delen Västra Hisingen – Öckerö kommun.
 Tradition och förnyelse. Kulturminnesvårdsprogram för Öckerö kommun. 1992.
 Register över riksantikvarieämbetets fornminnesinventering för Torslanda och Öckerö socken.
 Westerlind A-M m fl. Kulturvården och MKB. Riksantikvarieämbetet 1997.
 Översiktsplan för Öckerö kommun. 1990.

Administrativa uppgifter

BM dnr:	75/00 K
Fastighet:	Björkö 3:154 m fl
Ekonomisk karta:	7110 & 7111
Socken:	Öckerö & Torslanda
Kommun:	Öckerö & Göteborg
Län:	Västra Götaland
Uppdragsgivare:	Vägverket Region Väst Lennart Holmqvist Box 140 33 Göteborg
Kartritning:	Anette Olsson
Redigering och layout:	Annelie Isacsson

BILAGA:

Uppgifter kring berörda boplatser/fyndplatser

To 18 (11:34, 11:s110)

Insamlat: J. Alin, 1916 Funna på Galgbacken Röd. Dagboken nr 34.
Stene, 1920. Galgbacken Röds utmark, omkring 300 m norr om 32 i Gossbydal.
Omkring 800 m V om Röd. Å. Hartvig Gustavssons ägor.
Wernfelt (1935). Funna på boplat B4 eller möjligen Torslanda 34. Inv. nr 53162-53175. 59405-59412.
Bunyan (1942) nr 34. Funna på Röd, norr om flyghamnen, omkring 600 m norr om Gossbydal.
H. Andersson 1960. Samma som Bunyan nr 34 & W B4.
Sondering 1968 = 11s110.

Kartor: Finns på W & B's kartor. Korrekt inlagt, åker NV om vägen. Troligen ej odlat SO om väg.

Fynd: Skivyxor, 20 keramikbitar, skära (fragm), dolk eller spjutspets (fragm), spån, samt kärnor skrapor och borr mm. 40-tal redskap.

Nivå: 38-44 m.

To 105 (02:17, 11:s109)

Insamlat: Wernfelt B7=17 (1935). Fyndupplysning saknas. Samma plats som Bunyan 35.
Bunyan nr 35 (1942). Funna på Röd, norr om flyghamnen strax intill NÖ hörnet av boplat 34, men på lägre nivå väster om bäcken.
H. Andersson 1960. = W B7 & Bunyan 35
Sondering 1968.

Kartor: B7 plockat norr om bäcken, 35 söder om. Båda plockade i åker

Fynd: Tjocknackig yxa (slipad), kölskrapa, spån mm. 20-tal redskap

Nivå: B7 24-28 m, nr 35 24-28 m.

To 107 (11:s160)

Insamlat: *To inventering -73.*
Sondering -68.

Kartor:

Fynd: Mindre än 10 redskap. Inget daterbart.